

gen kunnen, dat de Heere door Zijnen Geest het doen moet, Zach. 4: 6; dat men in zulk een tijd in 'zijn hart meer zuchtende en met den Heere werkende is, dan 'dat men het door zijne woorden doen wil; ziet dit beide in Ezechiël, hfdst. 37, daar kreeg de profeet last om tot doodsbeenderen te profeteeren, maar dat alleen kon het niet doen, de Geest moest bij het Woord komen; hij kreeg ook last te profeteeren tot den Geest: **gij** Geest, kom aan van de vier winden en blaas in deze gedooden, opdat zij levend worden, (staat er) de Geest kwam in hen en zij werden levend; dat is zijn werk te doen in Geest en waarheid. Ook wanneer in eene twijfelachtige zaak, eene ziel niet weet, geen licht heeft wat zij doen of laten moet; dan zal het veiligst en waarheid betrachten zijn, al wat men uit den geloove niet doen of laten kan, dat men zich daar afhoudt; bijzonder als men niet beter weet, of men heeft oprecht bij den Heere licht gezocht en niet ontvangen.

††††. Dan doet een mensch de waarheid, wanneer hij nederig van hart is; Jezus zegt: Leert van **Mij**, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart, en **gij** zult rust vinden voor uwe zielen., Matth. 11 : 29. Dit is eene vrucht van ware genade, en deze groeit in des menschen eigen akker niet. O! als het een mensch zoo groot is, het minste, dat hij van den hemel geniet, en als hij in alles zich als een onwaardige en alles verbeurd hebben gedraagt, dat is de waarheid te doen; daaruit vloeit ook voort, als men naar de eeuwige bestelling in kruiswegen geleid wordt, dat men de kruisen zoo zwaar niet tilt, of als de zonden zwaarder zijn, dat men bij tijden die wegen zoo goed kan keuren, omdat men het nuttige daarvan te zijner heiliging gewaar wordt; anders druischt een mensch tegen dien weg van God aan, en verliest zóó al dat heil en nuttige, dat hij door zulk een weg zou kunnen genieten, en integendeel maakt hij zijn hart te harder en zijne banden te vaster. Dus in kruiswegen, hoe zwaar ook voor het vleesch, echter te waken tegen harde gedachten van God, en goede denkbeelden te hebben en aan te kweeken, en met David te zeggen, Ps. 25 : 10, Alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid, den genen die zijn verbond en zijne getuigenissen bewaren; en bij dat heiligen en rechtvaardigen van God in zijn hart, met de kerk te zeggen, Mich. 7 : 9, Ik zal des Heeren gramschap dragen, want ik heb tegen Hem gezondigd; dat welgevallen te hebben in de straffen zijner ongerechtigheid, dat is de waarheid doen, en God belofde aan zijn oud volk, als hun onbesneden hart gebogen was, en zij dat hadden, dat Hij dan gedenken zou aan zijn verbond, Lev. 26: 41, 42.

††††. Eindelijk, dan doet iemand de waarheid, als hij zulk een inwendigen lust en genegenheid vindt naar God, om voor den Heere te leven. David zegt, Ps. 42 : 3, **Mijne** ziel dorst naar God. O! die lust in alle Gods geboden, evenals Ps. 119 : 174, Uwe wet is al mijne vermaking, en Rom. 7 : 22, Ik heb een vermaak in de wet Gods naar den inwendigen mensch. O! vrienden, die liefde tot heiligheid, al kan men het zoover niet brengen, echter dat klagen en zuchten over zijne

onheiligheid, met Paulus, Rom. 7 : 24, Ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen? dat is waarheid en **zijn** vruchten van waarheid; dat zuchten, dat klagen, dat veroordeelen van **zichzelven**, en dat het niet stellen kunnen onder zulke verdorvenheden, dat, **waar iets van God** in het hart gewerkt is, dat strijd tegen het kwaad, dat naar heiligheid **hijgt** en verlangt, ja zelfs in de allerdonkerste ziel, die naar de volmaaktheid zich uitstrekt, om God zonder zonden te dienen. O! vrienden, (na een weinig **tijds** geleden en gestreden te hebben) zult gij er ook komen; Jezus' voorbedding is voor dezulken bij den troon, Joh. 17 : 19, Ik heilige Mijzelven voor hen, opdat ook **zij** geheiligd mogen **zijn** in waarheid; en vs. 24, Vader! Ik wil dat waar Ik ben, ook die **bij Mij zijn**, die **Gij Mij** gegeven hebt; opdat zij **mijne** heerlijkheid mogen aanschouwen, die **Gij Mij** gegeven hebt.

4. Ziet nog kortelijk, waarom al deze vruchten van iemands **genedestaat**, de waarheid doen genoemd worden.

a. Deze werken worden waarheid genoemd, omdat ze van het nieuwe schepsel of het aanvankelijk herstelde beeld **Gods** voortkomen, dat een werk van den Geest der waarheid in het hart is, Joh. 16 : 13, en dusver stemmen zij overeen met den God der waarheid, en zijn overeenkomstig de waarheid van het **goddelijk** voorschrift; derhalve **zijn** zij ook **Gode** behagelijk, en ter **betrachting** van waarheid voor des menschen eigene **ziel** en voor anderen nuttig.

b. Het wordt een doen der waarheid genoemd, om uit te drukken den arbeid en moeite die er aan vast is, bij gelegenheid van den tegenstand van eens geloovigen verdorven dert en van den **strijd** tusschen vleesch en geest, als te zien is in Paulus, Rom. 7 en Gal. 5 : 17.

c. Doen der waarheid moet het ook genoemd worden, om aan te wijzen (ook tegen de hedendaagsche dwaalgeesten) dat een geloovige een stok noch blok is, die enkel lijdelijk is en maar bewogen moet worden, maar integendeel, dat elke oorzaak van zijne daden is als een tweede oorzaak, die echter afhankelijk is en werkt. Dat een mensch dus ten tweede oorzaak van zijne daden geschapen is en echter van den hemel in al zijn doen afhangt, blijkt overtuigend uit Fil. 2 : 12, 13, waar vermaant Paulus: Werk uws zelfs zaligheid met vreeze en beven; want het is God, die in u werkt beide het willen en het werken, naar [**zijn**] welbehagen.

B. Betreffende nu de getuigenis, die de Heere Jezus geeft van **eenen**, die de waarheid doet, daarin zien **wij**:

a. De getuigenis zelf: **hij** komt tot het licht.

b. Het einde en oogmerk van het komen van zulk **eenen**, dat is: opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.

a. Nopens het eerste, daarin slaan **wij** gade:

1. Dat door het licht in des **Heeren** Woord wordt verstaan:

a. Het Opperwezen zelf. O! vrienden, elk heeft hier den Heere noodig; het is waar, God in zijne **heerlijkheid** en volmaaktheid, heeft volgens 1 Tim. 6: 16, nooit eenig mensch gezien, noch kan geen mensch zien en leven; **zijnde** echter volgens de verkondiging van Jo-

hannes, 1 Joh. 1 : 5, Een licht, in wien gansch geene duisternis is ; en Paulus zegt in die genoemde plaats, 1 Tim. 6 : 16, Dat de Heere een **ontogankelijk** licht bewoont, als zijnde het wezenlijke en oorspronkelijke licht zelf, waarvan alle verordende lichten in de natuur en in de genade hun licht hebben; dit kan hier zoozeer niet verstaan worden, omdat God niet genaakbaar is dan in het aangezicht van zijnen Zoon, waarom Jezus Filippus antwoordde, Joh. 14 : 9, (wanneer Filippus aan den Heere Jezus vraagde: Heere! toon ons den Vader, en het is ons genoeg) dat Hij zeide: Ben Ik zoo langen tijd bij u geweest Filippus, en hebt gij Mij niet gekend? Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien Derhalve zal hier ter plaatse door het licht te verstaan zijn:

b. De Heere Jezus, als het zelfstandige licht. Hij zelf zegt: Ik ben het licht der wereld; die Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar za? het licht des levens hebben, Joh. 8 : **12**, en de Vader zegt het van zijnen Zoon, Jes. **49** : 6, Het is te gering, dat Gij Mij een knecht' zoudt zijn, om op te richten de stammen Jakobs en om weder te brengen de bewaarden in Israëls; Ik heb U ook gegeven tot een licht der Heidenen, om Mij heil te zijn tot aan het einde der aarde. Daarom wordt Hij ook genoemd de ster uit Jakob, Num. 24 : 17, de morgenster, Openb. **2** : **28**, de zon der gerechtigheid, Mal. **4** : **2**, de opgang uit de hoogte, Luk. 1: 78, en ook is Hij de oorzaak en de insteller van het natuurlijk licht en het verstand, waarmede de mensch in de schepping begaafd is, Joh. 1: 4, In hetzelfde Woord was het leven en het leven was het licht der menschen.

c. Het Woord van God, en bijzonder des Evangelies, is een licht; het is volmaakt, den slechten wijsheid gevende, Ps. 19 : 8, en 119 : 105, Uw woord is eene lamp voor mijnen voet, en een licht op mijn pad, betrekkelijk zijne prediking of verklaring. David zegt, Ps. 119 : **130**, De opening uwer woorden geeft licht, de slechten verstandig makende. Dus komt het Evangelielicht en de prediking van hetzelfde voor, Matth. **4** : 15, **16**, Het land Zebulon en het land Néphthalim, aan den weg der zee, over de Jordaan, Galiléa der volkeren. Het volk, dat in duisternis zat, heeft een groot licht gezien; en dengenen, die zaten in het land en schaduw des doods, denzelven is een licht opgegaan; vergeleken met de voorzegging, Jes. 8 : 23 en 9 : 1.

d. Eindelijk zijn Gods getrouwe knechten en volk lichten, naar het Woord des Heeren, Matth. 5 : 14, Gij zijt het licht der wereld, eene stad (boven op een berg liggende) kan niet verborgen zijn; die hun licht op kandelaars moeten gezet houden, om te schijnen allen, die in het huis zijn, volgens vers 15, en Ef. 5: 8, Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere; wandelt als kinderen des lights. Waarom de **geloovigen** lichten genoemd worden, in het midden van een krom en verdraaid geslacht, Fil. 2 : 15.

Dit alles kan alleen licht geven door de bestraling of verlichting van Jezus' verworven Geest, volgens Joh. 6: 45 vergel. Jes. 44: 13 en 49 : 21.

2. Laat ons nu zien, wat het komen tot het licht insluit.

a. Het is opmerkelijk, dat de Heere Jezus niet zegt: die de waarheid doet, is vrij van dat groote oordeel der verdoemenis, of zulk een is oprecht, noch ook, het werk van zulk eenen is uit God; dan mocht een mensch schijn voor zijn aannemen, op zijn eigen bezien het wagen, want elk mensch is toch genegen naar zijn oordeel en begrip, zijne werken te keuren; maar de Heere Jezus tast hier naar het hart en de oprechtheid, sprekende naar den aard van oprechten, en zegt volgens den loop des Evangelies: zulk een komt tot het licht, ten einde zijn persoon en zijne werken daar openbaar worden, wat ze zijn.

b. Die met zijn doen en werken tot het licht komen zal, in zulk eene ziel zullen deze twee zaken voorondersteld moeten worden te zijn: dat zulk een bij het licht van Christus' Geest in den grond ontdekt is aan de bedriegelijkheid van zijn hart en van zijne ondoordringbaarheid, ondoorzochelijkheid, arglistigheid en doodelijkheid, Jer. 17 : 9, en tegelijk, hoe ver iemand door gemeene verlichting komen en het brengen kan, zonder ware genade; te zien in dien farizeër, Luk. 18 : 11 en 1 Cor. 13: 1-3, alsook Hebr. 6: 4-6. Deze kommer is eigen aan oprechten en is een bewijs, dat daar licht is, dat het bedrog ontdekt en dat daarvoor doet schrikken, en is iets, dat in zijne kracht, op den bodem des harten van eenen tijdgeloo- vige niet wordt gevonden.

c. Dit komen met zijne werken tot het licht, zal dan insluiten:

†. Dat zulk eene ontdekte ziel met zijn gansche hart, en wel zoo ellendig als hij van natuur is, door zonden, blindheid en verharding, en met hetgeen hij van zijne banden van onmacht, onwilligheid en afkeerigheid van Christus ziet, (ik zeg dat hij zoo) tot Christus komt, Matth. 11: 28, om van Hem al meer en meer te mogen worden ontdekt; zulk een krijgt zin in de ontdekking, heeft op zijn hart, wat naar zijn stand, wat het ééne noodige is.

††. Ja ook, dat zulk eene ziel, heeft zij eenig Evangelielicht gekregen, of zijn er eenige werkingen van den verdienden Geest van Christus aan zijn hart openbaar, welke wegen hij nooit te voren geweten heeft, Jes. 42 : 16, ik zeg, dat zulk een komt met al zijn kommer voor bedrog en met hetgeen hij gekregen heeft, tot Christus, om van Hem ontdekt te mogen worden, wat het is, al de stemmen, die hij in zijn hart tot vertroosting of bemoediging hoort. Daar rust hij zoo maar niet op en loopt maar weg, meenende, dat is nu de zaak; maar met dat al komt hij al wederom en wederom tot den Heere Jezus, en heeft zulk een besluit, zichzelf niet van vrede toe te spreken, maar aan die deur aan te houden en te blijven liggen wachten op de vrije opklaring, ook met dien moed, is het Jezus' werk, Hij zal het wel volkomen maken; dit behoort onder het graven en verdiepen, Luk. 6: 48, om toch een goed fundament te leggen. Ziet hoe David uitriep, met zulk eene hartelijkheid zich bloot leggende voor den Heere, Ps. 139 : 23, 24, Heere! toets en beproef Gij mij, en zie, wat schadelijke weg bij mij zij, en Ps. 119 : 49, daar

moest God hem op **zijne** geschonken beloften doen hopen, zoo bang was die groote man voor eigen werk en voor zichzelf van vrede te spreken.

†††. Dit komen tot Christus, als het licht, sluit in, het middellijke komen tot des **Heeren** Woord.

§. Daartoe behoort, den Bijbel te gebruiken, dat dierbare Woord Gods, dat elk nu gemakkelijker in **zijn** huis kan hebben, het zuchten om den Geest der verlichting bij dat Woord, ten einde Christus daarin te vinden en om zijne stem daarin aan zijn hart te hooren. Dus legt zulk een al wat hij heeft of krijgt, bij dien rechten regel neder, en al wat daarvan afwijkt veroordeelt hij, het is tot de wet en de getuigenis, Jes. 8 : 20, en zoo velen, als er naar dezen regel zullen wandelen, Gal. 6:16; dit was het onuitsprekelijk dierbare leven van David, Ps. 119: 27, Hoe lief heb ik uwe wet! Daarom was het hem zoeter dan honig en honigzeem, omdat hij er door bewaard werd voor-leugenpaden, Ps. 119 : 164, en zoo was het eene lamp voor zijnen voet en een licht op **zijn** pad, Ps. 119 : 105. Ja, hij zegt vs. 111, Ik heb uwe getuigenissen genomen tot eene eeuwige erve, want **zij** zijn mijns harten vroolijkheid.

§§. Daartoe behoort ook **zijn** komen tot de prediking daarvan, om al zijne zaken en bekommelingen daar te brengen, om daar naar des **Heeren** stem te luisteren, en dus licht te ontvangen; niet het prediken, dat hij de wereld voor wijs, maar dat, wat voor dwaas gekeurd wordt, 1 Cor. 1: 21, is het dat God gebruikt, om licht te geven en zalig te maken; en dat het werk Gods ook vast is aan de prediking, blijkt uit Rom. 10 : 14, Hoe zullen zij gelooven, zonder dat hun gepredikt wordt? Dit is eene eeuwige' waarheid, al is het ook eene eeuwige waarheid, dat de allergeschiktste predikdienst het niet kan geven; God heeft echter zijnen weg en instelling daarvan gemaakt en heeft Zich daaraan (als het ware) verbonden; zoodat daarin eene **kracht** e drangreden ligt, om te pleiten en aan te houden om licht.

§§§. Behoort er ook toe het komen tot en gebruik maken van de vromen, die licht hebben, Ef. 5 : 8; zoo was Job den blinden, die tot hem kwamen, tot oogen, Job 29 : 15. **Zij** hebben hun licht ontvangen om te laten schijnen, Matth. 5 : 16, om er bij en mede te werken; Gods volk wordt bevolen acht te hebben op elkander, tot opscherping der liefde en goede merken, Hebr. 10 : 24, elkander te vermanen, zoolang als het heden genoemd wordt, hfdst. 3: 13, **bijeen** te vergaderen, al waren het maar twee of drie, daar de Heere Jezus belooft in het midden te zullen zijn, Matth. 18 : 19, derhalve zal het noodig zijn., van Gods volk gebruik te maken en de onderlinge samenkomsten **niet** na te laten uit gewoonte, Hebr. 10 : 25, dewijl de Heere daar ook dikwijls het licht, het leven en den zegen gebiedt.

††. **Eindelijk** zal in deze woorden van den Heere Jezus ook opgesloten liggen, het bewijs van iemands genadestaat en hoe niemand rusten moet of rusten kan (als hij waarheid in **zijn** binnenste heeft) of hij komt tot het licht, als eene onafscheidelijke zaak, zulkeen wordt

gebracht tot licht; en dan zal de Heere Jezus uitdrukken. daar kunt gij eenen die het licht liever heeft dan de duisternis aan kennen, dat hij de zaken der woorden heeft, hij doet de waarheid! en hij komt ook tot het licht, zijn werk klaart 'op, vroeg of laat, in meerder of minder trap en mate, zonder of onder duisternis en bestrijdingen, naar de vrijheid van de bedeeelingen Gods; God maakt zijn werk toch volkomen, Deut. 32 : 5. Daarom zegt Petrus van alle geloovigen, dat zij geroepen zijn uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht, 1 Petr. 2: 9, en David zegt dat het licht voor den rechtvaardige (niemand uitgesloten) gezaaid is, en de vroolijkheid voor de oprechten van harten, Ps. 97: 11, en vroeg of laat gaat immers het zaad op.

b. Het einde en oogmerk van zulk eene ziel, zijn komen tot het licht, dat is, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in Gode gedaan zijn.

Wij zullen hier niet aanwijzen welke werken of vruchten van waarheid 'een geloovige in het binnenste al heeft, dat is genoegzaam gebleken in het doen der waarheid ; alleen hier maar kortelijk :

1. Wat een, die de waarheid 'doet, in het bijzonder in het oog heeft, namelijk, dat zijne werken in Gode gedaan zijn.

†. Zijne werken in Gode te doen, zal in het gemeen te kennen geven:

§. Dezelve gel oovig en afhankelijk van God te doen, want al wat goed is, komt van boven.

§§. Dezelve ook Gode behaaglijk, naar Gods wil en voorschrift te doen, daarmede komt hetgeen van boven is, overeen.

§§§. En ook met zijne werken te eindigen in God. Gods eer des menachen einde ; gelijk' alles is uit en door God, zoo is het dan het leven der ziel, het ook te brengen tot God, Rom. 11: 36. Want al wat van boven komt, wil ook weer naar boven.

††. Maar zijne werken in God te doen dit sluit voornamelijk in:

§. Ze in den Geest te verrichten, Joh. 4: 24. Of door den Geest, zijne hulp en leiding, zijne werken te doen, Rom. 8: 26, En desgelijks komt ook de Geest onze zwakheden te hulp, en vs. 14, Zoo velen als er door den Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods.

§§. Het zegt nader, met zijne werken in Christus gevonden te worden, Fil. 3 : 9, of door het geloof in Christus te blijven, Joh. 15 : 4, Blijft in Mij en Ik in u. Gelijkerwijs de rank geene vrucht kan dragen, zoo zij niet in den wijnstok' blijft, alzoo ook gij niet. Zoo gij in Mij niet blijft, dat is een staan in Christus' gerechtigheid, wijsheid, licht en sterkte, (afgebracht van het eigen) en daarin zijne daden te verrichten.

§§§. Ook zal het te zeggen zijn, met zijne werken in en achter Christus' kled van dadelijke gehoorzaamheid en volmaakte onderhouding der wet te schuilen en zich te verbergen; dus schulde David, Ps. 91: 1-4. O! Christus heeft volmaakt gebeden, gestreden en geleden; Hij heeft zijnen Vader volmaakt geëerbiedigd, ja daar is geen een werk, waartoe wij geroepen worden, of Jezus heeft het vol-

maakt verricht, de gansche wet der liefde Gods en des naasten als Borg voor zijn volk volbracht, zoodat dientengevolge in Gode het werk ook verricht wordt, wanneer eene ziel door het geloof zich toe-eigent die eeuwige gehoorzaamheid, die de zijne is door toerekening, want al wat van ons gedaan wordt (al is het geen kwaad) is echter te licht, en heeft geene waardigheid. Zal het den Vader behagen, zoo moet het van Christus' hand komen; in Hem is onze waardigheid.

2. Zoo is de begeerte van een, die de waarheid doet, in zijn komen tot het licht, namelijk het openbaar worden, dat zijn werken in Gode gedaan zijn.

a. Het is des Heeren werk dit op zijn eigenen tijd aan de ziel te openbaren, dat hun werk uit God is; waaruit blijkt, dat de leer der Gereformeerde kerk de ware leer naar het Woord Gods is, tegen het pausdom, hetwelk stelt, dat een mensch niet weten kan van zichzelf en hij genade heeft; dus lasterende dat zij niet verstaan, 2 Petr. 2:12. Alsmede dat het wel eens openbaar wordt aan anderen, die ook tot dat licht gekomen zijn en daarin staan, die wandelen in het licht des Heeren, Jes. 2 : 5. Het is eene eeuwige waarheid, dat een mensch, hoe recht hij ook in zakennaar den Bijbel moge oordeelen, echter is en blijft een feilbaar schepsel, maar dat houdt de Gereformeerde kerk echter ook tegen partijen staande, dat wij een artikel in ons geloof hebben, betreffende eene gemeenschap der heiligen, die eenerlei hart en eenerlei weg hebben, Jer. 32 : 39, en zouden zij, die in Christus door éénen Geest den toegang tot den Vader hebben, Ef. 2 : 18, die met David aan elkander vertellen, wat God aan hunne zielen gedaan heeft., Ps. 56 : 16; ja, die eenerlei belang hebben, dat Jezus' koninkrijk uitgebreid en des satans rijk op aarde moge verbroken worden, en wier hart van vreugde opspringt, als God ergens in een huis of familie met zijn Geest komt werken; ik zeg, zouden zulken elkander onbekend zijn? Daar het beeld aanvankelijk in hen hersteld is, dat ook in kennis bestaat, zouden zij dan ook niet ten deele elkander kennen? Ja! daar bevolen wordt liefde tot de broederen te hebben, dat Johannes verklaart uit God geboren te zijn, gelijk hij zegt, 1 Joh. 4: 7, en hfdst. 5 : 1, dat, die liefheeft die geboren heeft, dat die ook liefheeft, die uit Hem geboren is, kan nu zulks zonder kennis geschieden?

b. Laat ons nog eens zien hoe het licht het openbaart, om bij de gelijkenis te blijven :

†. Zonder licht kan niets gekend worden in de natuur, Ef. 5 : 13, Al wat openbaar maakt, is licht. Dus is het licht in de genade het verordineerde middel, om bij te zien en te werken; de Heere bedreigt de gemeente van Efeze dat, als het tevergeefs staat, en er niet bij gewerkt wordt, Hij het weg zal nemen, Openb. 2: 5, Bekeer u, en doe de eerste werken; en zoo niet, Ik zal u haastelijk bijkomen, en zal uwen kandelaar van zijne plaats weren, indien gij u niet bekeert.

††. Gelijk het licht de duisternis overwint, de duisternis daarvoor moet wijken, zoo is het ook in de genade; als het rechte licht op-

gaat, dan hinkt men niet langer op twee gedachten, 1 Kon. 18: 21. Dan ziet men, dat het licht geene gemeenschap kan hebben met de duisternis, 2 Cor. 6: 14.

§. Dat licht klaart de oogen op; in de duisternis weet men niet, of men ziet dan of men blind is; dan slaapt men ook, en ligt zorgeloos, zelfs in uiterste gevaren. Maar, als het licht opgaat, wordt men wakker, en raakt men aan het werk.

§§. Het licht ontdekt allen aanstoot; zoodat men door het zien bewaard wordt voor vallen, en men in veiligheid kan wandelen. Zoo groot is nu de duisternis van een natuurlijk mensch, dat zelfs het licht, dat in hem is, duisternis is en hij daarbij valt, zonder het te merken; hoe groot (zegt Jezus) zal dan de duisternis zelve zijn? Matth. 6: 23.

§§§. Het licht doet ook de verschrikkingen verdwijnen; de pijlen vliegen in het donker, Ps. 91: 5, 6. Dus worden ook in Jezus' licht, de diepten des satans ontdekt en gekend, Openb. 2: 24. O! wolven, ongedierten, en allerlei dwalingen wijken dan; die zijn gewoon den nacht te gebruiken, en dan op te komen.

†††. Gelijk het licht ontdekt, doende onderkennen en onderscheiden in het natuurlijke, zoo kan men in de genade ook niet eerder zijne werken bezien; daar staat, 1 Cor. 3: 13, dat eens iegelijks werk openbaar zal worden, want de dag zal het verklaren. Het doet het goed van het kwaad onderscheiden.

§. Het ontdekt de verkeerdheden en de bij-einden in zijn werk, en ook de fontein geopend, de armoede der ziel, zoodat zij te zien krijgt, dat zij een voorwerp voor Christus is, zoodat zij met vrijmoedigheid geloof oefent.

§§. Ook ontdekt het weder het goede beginsel van eenen oprechte, en het einde zijner ziel in zijn werk; ook den strijd tegen het kwade.

§§§. Het ontdekt en doet onderscheiden vriend of vijand, en leert ook natuur van genade onderscheiden, dat alles in de duisternis niet gekend kan worden, zooals klaar in Paulus te zien is, Rom. 7. Hij zag bij het licht, dat hij eene wet had, die strijd voerde tegen de wet zijns gemoeds en hem gevangen hield.

††††. Gelijk in het natuurlijk, licht en duister alleen in des Heeren hand zijn, zooals blijkt, Gen. 1: 3, 4, in de eerste schepping, God scheidde het licht van de duisternis, noemende het licht dag, en de duisternis nacht, zoo is het ook alleen des Heeren werk in de genade. De Heere zegt, Jes. 45: 7, Ik formeer het licht en schep de duisternis. O! Als God stilt, wie zal dan beroeren? En als Hij het aangezicht verbergt, wie zal Hem dan aanschouwen? Job 34: 29, Als Hij opent, wie zal dan sluiten? En als Hij sluit, o! wie zal dan openen? Openb. 3: 7. Dus is het opgaan van het licht en zijn tijd ook in Gods hand. Mochten zulke duistere zielen onder Gods volk, dit gelooven kunnen, die in het duistere alles Willen bezien, en zij kunnen niet! Mochten die eens zien met David, Ps. 31: 16, dat hare tijden in des Heeren hand zijn, ook de tijd, dat het licht bij haar opgaat! Wij lezen: daar is een tijd des welbehagens, o God! 'Ps. 69: 14; het gebeurt echter

sommigen nog weleens in de duisterheid en onder vele en velerlei tegenheden, dat eenig licht de ziel bestraalt, en dat zij Gods wegen voor dien tijd zoo kan kiezen en goedkeuren, en dat' zij veel vrede geniet; ja, dat zij op dien tijd, hetgeen zij ziet en voelt, (met al de tegenheden) voor geen wereld zou willen geven, volgens Hoogl. 8 : 7. Dan weet wel eens dat woord bewaarheid, Ps. 112: 4, den oprechten gaat het licht op in de duisternis; ook krijgen zij wel eens opgewektheid, om als een rookpilaar uit de woestijn o'p te komen, volgens Hoogl. 8: 5, en om, als uit een graf van donkerheid, (daar zij als onder de aarde en het aardsche bedolven liggen) te mogen uitgaan als een Lazarus, en voor den dag komen; ja, zij worden weleens zoo wat levendig en opgewekt, als Jes. 60: 1, Maakt u op, wordt verlicht, want uw licht komt, en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op, of Jes. 56: 1, Mijn heil is nabij om te komen, en mijne gerechtigheid om geopenbaard te worden.

†††††. Gelijk de verordineerde lichten in de natuur toenemen, zoo heeft Gods volk zulks ook te wachten, het pad der rechtvaardigen is toch als een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot den volen dag toe, Spr. 4 : 18, het is voorzegd en beloofd, Jes. 30 : 26, dat het licht der maan zijn, zal als het Zicht der zon, en het licht der zon zal zevenvoudig zijn als het licht van zeven dagen; ten dage als de Heere de breuk zijns volks zal verbinden. O ! die tijd moet daar wezen; nadrukkelijk zegt David, Ps. 102 : 14, 15, Gij zult opstaan; Gij zult u ontfermen over Sion, want de tijd om haar genadig te zijn, want de bestemde tijd is gekomen. Want uwe knechten hebben een welgevallen aan hare steenen, en hebben medelijden met haar gruis.

†††††. Eindelijk hoe donker het hier somtijds voor eenen geloovige is, echter zal dit licht in volle kracht opgaan, wanneer eenen geloovige de oogen van zijn lichaam in den dood sluit. O! wie zal zeggen, in wat klaarheid de ziel geraakt? Zoo in het zien van God, het aanschouwen van Christus, en zonder geloof, waarvan zij nooit een donker begrip heeft kunnen maken, het zien rondom zich van hemelsche geesten, die tot haren dienst nederkomen, en die haar overvoeren, volgens Luk. 16 : 22. O! werden hare oogen niet gesterkt, en zij tot heerlijkheid gevormd, zij zouden dat ook niet verdragen kunnen, veel minder, als een blindgeborene in de zon zou kunnen zien, als zijne oogen open gingen; hier, uit eene donkere en moeilijke wereld, uit een zondig lichaam, uit een onheiligen stand, uit zulk eene kracht van geesteloosheid, duisterheid en bestrijding, zoo in een oogenblik zijne oogen in heerlijkheid, in eeuwige klaarheid open te doen, in de rust te zijn, waar men geen zon of maan behoeft, want de heerlijkheid Gods heeft die stad verlicht, en het Lam is hare kaars, Openb. 21 : 23.

Ziet hier vrienden, de zuivere en veilige handelwijze van een oprechte. Hoe klaar hij ook de zaken beoordeelen en zijne werken bezien kan, hij rust op zijn eigen zien niet, maar zulk een leeft in het komen tot het licht met zijne werken, en langs dien lagen, nederigen

weg, wordt **hij** een bevestigd christen, en wordt hem in meerdere of mindere mate wel eens openbaar, dat **zijn** werk uit God is.

TOEPASSING.

A. Vrienden, wat is een mensch niet ongelukkig, die van dit groote goed verstoken is; die **geene** andere hoop en verwachting heeft, dan dat, wanneer **hij** de oogen van **zijn** lichaam sluit, **hij** zich verstoken vindt van al zijne verwachting. **Wij** kunnen den jammer niet bevatten of beseffen, wat het, zijn **zal**, als een goddelooze zijne hoop en verwachting, ja zelfs **zijne** allersterkste, vergaat, en wanneer **hij** van niets waarheid vindt, dan van eene zaak, dat is, de uitblazing zijner ziel; en in al het andere mist hij, en dat voor eeuwig. O ! zooals geen oog gezien heeft of geen oor gehoord heeft of nooit is opgekomen in het hart eens menschen, wat God bereid heeft voor **zijn** volk, zoo is het aan deze zijde ook waar, dit is ook nooit in eens menschen hart opgekomen. Ziet eens Luk. 16 : 27-29, hoe de rijke man uit de hel zijne vrienden op aarde wilde laten waarschuwen, maar zij hadden Mozes en de profeten, en **wij** hebben die ook, met evangelisten, apostelen, herders en leeraars; och, dat **wij** hooren!

a. Laat ons met een woord eens zien, wie zulk een ongelukkige is, en wie **zichzelve** daarvoor houden mag, als **hij** kan, als zijn **bedriegelijk** hart en de vorst der duisternis het hem toelaten, want die verblindt toch en maakt, dat de mensch zich niets aantrekt. Om niet te spreken van volslagen goddeloozen, daarvan is in het vorige vers gesproken, **zoo** zal ik -maar **toon**en, wie de waarheid niet doet, maar zieh houden mag als midden in de leugen te liggen.

1. Die **geene** kennis hebben van de waarheid **Gods**; de Heere zegt, Hos. 4: 6, Mijn volk gaat verloren, omdat het **geene** kennis heeft. Verstaat hierdoor **geene** uitgebreide letterkennis, maar die kennis, die een deel is van het geloof, en die allen krijgen, die genade ontvangen; namelijk, kennis van zijnen ellendigen en verloren staat buiten God, door de zonde ; van zijne onmacht, onwilligheid, haat en afkeer van God en Christus; van zijne vijandschap tegen God, Christus en tegen den weg van vrije genade; kennis van zijn gevaar, waarin men **bij** oogenblikken. is ; maar daarentegen ook kennis van den weg van verzoening in Christus; van den weg van vrije genade; van de fontein, die tegen de zonde en onreinigheid geopend is, **Zach. 13 : 1**. Vrienden! denkt niet, als men daarvan letterkennis alleen heeft, dat zulks de zaak is; dat kan men in hooge mate hebben en verloren gaan, dan heeft men de woorden van de zaken, maar genade hebbende, heeft men de zaken der woorden. Om er u iets van te doen zien; elk zegt, dat **hij** zonde heeft, en daarom **verdoemelijk** voor God is : maar ziet wat onderscheid in dit te zeggen, of te zien en te gevoelen. Als men **enen** geschilderden leeuw ziet, daar is men niet bang voor, die zal niemand kwaad doen, maar ziet men **enen** levenden

leeuw, die los gelaten is, daar zal eene andere gemoedsgesteldheid bij wezen. O! welk een onderscheid is er! Men ziet de zonden als zonden, als zij in haren verslindenden aard gezien worden, zooals zij het op het verderf der ziel toeleggen, en haar ter dood zullen brengen; en vrienden! zulk een onderscheid is er ook in alle andere deelen der waarheid.

2. Die doen de waarheid niet, maar liggen midden in de leugen, die nooit met hunne zonden tot Jezus zijn gekomen, die Jezus nooit tegen hunne zonden hebben aangenomen, Joh. 1: 12, die zichzelf nooit gezien hebben als bedriegers van zichzelf, en die daarom nooit tot Christus als de waarheid gevloeden zijn, om door Hem behouden te worden, Joh. 14: 6. Zulken ook, die weten dat zij Jezus niet kennen, hebbende niet anders dan een'e kennis bijgerucht, en die echter hopen, doch zonder grond, dat zij zalig zullen worden, dezulken houden aan eene leugen vast, en dit vasthouden, zegt Paulus, Rom. 3 : 7, bevestigt de waarheid Gods, en vertoont die overvloediger in die leugen.

Maar sommigen zullen zeggen : dat is mijn grond, hoop en rust, dat Jezus gekomen is in de wereld' om zondaren zalig te maken, 1 Tim. 1: 15, dat Hij Borg is in onze plaats, daarop hoop ik. Maar vrienden! ééne zaak stap gij hier zoo ligt over, en dat durft gij in tijdelijke zaken van oneindig minder belang zoo niet doen, dat is, zulk een ongegrond besluit op te maken; omdat Jezus een Borg is voor menschen, dus is het besluit, voor u ook. Hoe weet gij dat? Zoudt gij, in eene tijdelijke ongelegenheid zijnde, durven besluiten, dat een machtige en goede borg, die sommigen uit die ongelegenheden wel kan en wil helpen, u ook helpen zal, zonder dat gij ooit met hem gehandeld hebt wegens uwe ongelegenheden en ook hem tot uwen borg hebt aangenomen, en gij daartoe met hem overeengekomen zijt? En is hij dan geloofwaardig, dan gelooft gij zijn woord en rust daarop.

3. Die liggen in de leugen, die zoo somtijds als het op stuk aankomt, als hun het kwade onder het oog gebracht wordt, die dan spreken van een goed hart; vrienden! mocht gij het zien, dat dit een allerzekerst bewijs is, dat gij nooit licht in uwe ziel gehadt hebt. Paulus spreekt anders, Rom. 7 : 18, die wist dat in hem geen goed woonde; houdt gij uw hart voor goed, dan verzekert de Bijbel, dat gij uw hart nooit aan Jezus hebt overgegeven; wat goed 'is, geeft men zoo niet weg; maar wordt het ondoorgrondelijk boos, zoodat men er mede verlegen wordt, dan maakt men er zich af, als men kan.

4. Die liggen in de leugen, die zoo somtijds spreken van eenig krank vermogen; die, als zij in engte, of op een ziek- of doodbed geraken, dan geene kracht *kennen als hunne' eigene, die dan niet anders weten dan te vluchten tot hetgeen zij gedaan hebben of nog doen zullen, die op zulke voornemens rusten van lezen en bidden zoo-veel men kan, zich wachten zullen voor grove zonden, stil gaan leven, en daarop eene zaligheid inwachten. O! die leugenstaf zal de hand

doorboren, als **gij meenen** zult daarop te leunen, als **gij meenen** zult u uit te strekken, zal het bed te kort zijn, en als **gij** u 'daarmede zult **meenen** te dekken, zal dit deksel te smal zijn, Jes. 28 : 20.

5. Die liggen ook midden in de leugen, die met een Kain meenen dat hunne zonden te **grot** zijn, dan dat zij zouden kunnen vergeven worden, Gen. 4 : 13. Dat te gelooven, is eene leugen te gelooven; maar door de grootheid van zijne zonden gedrongen te worden, om vergeving te zoeken in Jezus' bloed, is waarheid, Ps. 25 : 11.

6. Eindelijk, die liggen in de leugen en doen de waarheid niet, die met hun werk en met de gronden van hunne hoop niet tot het licht komen, uit vrees dat het niet klaar zal uitkomen. Den oprechten is eigen, te hijgen naar ontdekking, dat denken en zeggen zij menigmaal voor den Heere, dat het hun daarom te doen is, en daarom gaan zij, tot Gods knechten en volk, en vertellen met David hunne wegen. Ziet, vrienden ! wat **smartelijk** werk het is, een vijand van Gods volk te **zijn** in zijn hart, hen te schuwen omdat zij licht hebben, en hen daarom te haten; heeft men de bronnen niet lief, die men gezien heeft, en meent men dat men God liefheeft, dien men niet gezien heeft, 1 Joh. 4: 20. Hoort eens, welk een merkteeken het is, 1 Joh. 3 : 10, Hierin zijn de kinderen Gods en de kinderen des duivels openbaar. Een iegelijk, die de rechtvaardigheid niet doet, die is niet uit God, en die zijnen broeder niet liefheeft. Dit is het klaarste bewijs van tot het zaad der slangen te behooren; och! dat **gij** bekeerd mocht worden.

b. Menschen, die **zoo** bestaan, dit moet ik u raden, en mocht **mijn** raad u behagen:

1 0 ! zucht er toch- om, dat God zijne hand aan u **legge**; wat hebt **gij** 'er 'aan, dat **gij** uzelfen bedriegt?' **Gij zijt** zoo voorzichtig in het tijdelijke, geen **kleine** som **gelds** waagt **gij** op een lossen voet en zonder verzekering, en uwe ziel, uw eeuwigen staat, eeuwig wel of eeuwig kwalijk, zonder **herdoen**, dat waagt **gij** enkel op een misschien. Ik beroep mij op uw eigen hart, of **gij** meer hebt dan een ongegrond misschien, en dat nog wel op zijn best. Vrienden ! wat is dat toch? **Gij** zoekt in zulk een allergewichtigst werk geen zekerheid, en nochtans **zijt gij** niet zeer bekommerd, en in het tijdelijke handelt **gij** zeer en **altijd** zeker, en niet zeker zijnde, **zijt gij** zeer rusteloos bekommerd. Wat is dat toch, dat het zwaarste bij u het zwaarste niet weegt? Laat mij toe dat ik u eens **vra**ge naar de reden en oorzaak. **Zou** het, zijn omdat **gij** nog dood **zijt** in de misdaden en zonden? 0, ja! een **doode** heeft nergens gevoel van. Of zou het zijn, dat de god dezer eeuw u de zinnen verblindt, alle verlichting des Evangelies verhindert, en u handen vol werk geeft, en **aanport** om andere zaken te bejagen, en om **gebreken** van vromen na te gaan? Of zou het **zijn**, dat **gij** nog een **natuurlijk** mensch waart, dien Paulus beschrijft, dat niet begrijpt de dingen, die des **Geestes** Gods zijn, maar die wel schrande is in andere dingen? Of zou het **zijn** dat **gij** die man nog waart, waarvan Salomo zegt, Spreuk. 23 : 34, Die in het hart der zee,

in het opperste van den mast slaapt? O! zulkeen weet van geen kwaad of bevaar, voor hij wakker wordt, of voor hij wakker valt en er instort. Indien gij die man eens waart, zoudt gij niet bekommerd en zorgelijk over uwen naren en gevaarlijken staat worden? Durft gij dit waarachtig besluit voor uzelf niet opmaken? Denkt gij dat gij dan verloren waart? Dat is zeer verkeerd geoordeeld; vandaar zou uwe behoudenis kunnen aanvangen. Zult gij het nog in bedenkking houden, of gij het zijt? Dat is ook gewaagd werk, als men ten halve benauwdheid heeft over zichzelf, dat men het dan nog niet gelooft; die benauwdheid kunt gij ook haast weer kwijt zijn, en hoe krijgt ge ze weer? Die ontrouw is aan het mindere licht, krijgt het meerdere niet. Nu, de Heere wil u doen zien en gelooven, dat gij die man zijt, tot uwe zaligheid.

2. Dit moet ik u ook raden: houdt u toch **stipt** aan het bidden, lezen van Gods Woord en aan het kerkgaan; en mocht gij **zoo** somtijds, eer gij naar de kerk ging, of voor het lezen of bidden, op uwe wijze eens zuchten: och! mocht het de **tijd** eens zijn dat God **mij** licht gaf, en zijne hand aan **mij** legde! Geloof ook dat, en laat u dat niet **ontnemen**, dat er genade, omwending en verandering van uw hart **bij** God te verkrijgen is, hoe vijandig zelfs uw hart tegen God en **zijn** volk is, en hoe afkeerig en 'onwillig om bekeerd te willen worden; ja, hoe het tegen die zaken somtijds moge aandruischen. Ik zeg, vrienden, laat u dat niet ontnemen, dat genade voor uwe ziel te **ver-**
krijgen is, dat God uw deel, en dat Jezus uw dierbare Zaligmaker, **Koning** en inwoner in uw hart nog worden kan; hoe hoog en **ver** het ook met u gekomen is, en hoe sterk de duivel ook zii. die u in **zijne** macht houdt, echter is het verkrijgbaar, en dan wel 'het **waarschijn-**
lijkst, als het bij u hopeloos en onwaarschijnlijk werd. Daar staat, Matth. 19 : 26, Alle dingen zijn mogelijk **bij** God; dit stopt alle mond; gelooft ook dat, dat de verandering en omwending van uw hart alleen in Jezus' handen is. Jezus heeft het uitgeroepen, Matth. 11: 27, 28, Alle dingen **zijn** **Mij** overgegeven van mijnen Vader; en daarop roept Hij: Komt herwaarts tot **Mij**, allen, die vermoed en belast zijt, en Ik' zal u rust geven. En dat Jezus het meent en geven wil, 'blijkt klaar daarin, dat Hij u nog laat leven in den tijd, der genade en ook onder de middelen van genade; nadrukkelijk is het, dat de Heere Jezus op den **grooten** verzoendag, Joh. 7 : 37, met groote stem **uit-**
riep over eene zeer **arrote** en vermengde schare: **Zoo** wie maar dorst, hij' kome tot **Mij**, en hij' **drinke**; waaronder ook dezulken zullen zijn geweest. Ja, **geloof** dat ook, dat, wanneer gij tot Jezus komt, te weten, genoodzaakt wordt om het naar Hem te wenden. of dat uw hart **door** **zijne** liefde ingenomen en achter Hem getrokken wordt, dat gij niet uitgeworpen zult worden. Het is nooit iemand gebeurd, die Jezus hebben wilde, dat hij Hem ook niet gekregen heeft. De voorzegging en belofte is ook, Jes. 29 : 24, dat dwalenden van geest zouden tot verstand komen, en dat murmureerders de **leeringen** 'zouden aannemen; en Jes. 35: 7, dat in de woningen der **draken**, waar die **ge-**

legen hadden, gras, riet en biezen groeien zouden; dat zulk een hart als een Libanon. gemaakt zou worden tot een vruchtbaar veld. Jes. 29 : 17. O, vrienden! de Heere geve u heerlijkheid in Christus te'zien, en te gelooven, dat in ééne traan uit liefde tot God over zijne zonden te schreien. meer dierbaarheid en vreugde is. dan in al de **schijn**-vreugde en in al het bedrog te zamen, dat de **wereld** geeft of belooft; en onthoudt dit ééne nog en zoekt het te gelooven, namelijk, dat de wereld u bedriegen zal ; **zij** laat de zielen van al hare liefhebbers op het laatst in **grooten** nood.

B. Maar vrienden, wat is het geluk groot van **Gods** volk, die reeds achter Jezus getrokken zijn ! O , wat hun staat betreft, die is een eeuwige grondvest, Spreuk. 10: 25. Daar is **geene** verdoemenis voor die in Christus Jezus **zijn**, Rom. 8: 1. Echter, wat heeft des **Heeren** volk geen reden, om over ongestalten in deze **tijden** van verzoekingen te klagen, daar **zij** echter een volk **zijn**, geroepen tot het wonderbaar licht, tot heerlijkheid en 'deugd, en om te verkondigen de deugden Desgenen, die 'hen geroepen heeft, 1 Petr. 2 : 9. En wat is het er dikwijls en **bij** velen ver af, **waardiglijk** naar die roeping te wandelen !

a. Mocht ik eenige dingen tot hunne ontdekking en heiliging noemen, wanneer **Gods** volk de waarheid niet doet en tot het licht niet komt.

1. Dan doet men de waarheid niet, als men de zonden in zijn aard en natuur, vuiligheid en Godonteering **zoo** niet ziet; als de zonden in onze **oogen** niet **zijn**, zooals zij vergeleken worden bij het **slijk**, waarin eene zeug zich wentelt, en **bij** het uitbraaksel van een hond, 2 Petr. 2 : 22, **hij** vodden, die men wegwerpt, Jes. 64 : 6, bij een **maan**-stondig kleed, **Jes. 30:22**. Dan kan men er niet mede tot Jezus **komen**, om gebruik van Hem en **zijn** bloed te maken, of als men om de grootheid van zijne zonden van Jezus afblijft, en men eerst **zich**-**zelve**n wat beter zoekt te maken. David werd'door de grootheid van zijne zonden naar Jezus toegedreven, Ps. 25 : 11. Of ook als de **dier**-**bare** weg van dagelijks gebruik van Jezus te maken, tot **recht**-**vaar**-**digmaking** en heiligmaking in de gevallen, waarbij de heiligen en grootste mannen in den Bijbel zich **zoo** wel bevonden hebben, laag wordt in het oog, en men meer met verstand op krijgt, dan om den weg van verzoening te zoeken.

2. Als de wereld en hare grootheid, rijkdom, staat, eer en genoegen **zoo** groot worden in het oog, als die zulk eene groote plaats in het hart beslaan, en men daaromtrent zulke uitgebreide en **breede** begrippen **krijgt**, dan doet men de waarheid niet, want in **Godsoogen** zijn al die dingen **zoo** groot niet; waar dit is, daar is veel van den zin van Christus, en derhalve van de waarheid, verloren. Het **blijkt** ook, dat de wereld meer vat op iemand krijgt, als **zijne** gewone **be**-**zigheden** die kracht krijgen, dat zij hem **regeeren** en hem dus hinderen, daar **hij** er heer over blijven moest, door zich dicht bij Jezus te houden: dezulken hebben veel verloren.

3. Als **elk** naar **zijn**en stand, in **zijn** huis, familie, of in de **burgerij**,

of kerk **zijn** talent, dat God hem gegeven heeft, niet aanlegt ten nutte van zijne naasten, uit liefde tot hunne ziel. Van Job staat, dat **hij** den blinden tot oogen, en den kreupelen tot voeten was, Job 29 : 15. Dan doet men de waarheid niet, want dan drukt men de wet der liefde **Gods** en des naasten in zijne daden niet uit; waartoe anders is de wet in het hart van **Gods volk** geschreven?

4. Als men harde gedachten heeft **van** God en zijne wegen, die **Hij** met ons houdt; als de verdrukkingen in de wereld en de kruiswegen **zoo** zwaar vallen, dan doet men de waarheid niet, want dan **zijn** de zonden niet zwaar, en dan werkt men niet mede tot zijne heiliging en zuivering, dan gelooft men niet dat het gunstige heilwegen **zijn**, en dat de beproeving des geloofs veel kostelijker is dan des gouds, 1 Petr. 1 : 7.

5. Als men zijne heiligmaking meent te bevorderen, door zich op te **hoopen** met wijsheid in zijne hersenen, en niet door als een arme, blinde, dwaze, ledige, schuldige en onheilige **dagelijks** tot Jezus en **zijn** bloed zoekt te komen, Schapen, die uit de waschplaatsen opkomen, **zijn** in dat bloed geweest, en daarvan is het gevolg, dat **zij** daarna nuttig worden en tweelingen voortbrengen, Hoogl. 6 : 6. Zulk een weg om heiliger te worden, is in de Heilige Schrift niet bekend, er kan **geene** heiligmaking **zijn** dan uit het vereenigend geloof in Christus tot rechtvaardigmaking ; het is onmogelijk (zegt onze Catechismus), dat die in Christus ingeplant is, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid. Dit is niet te zeggen, eens Jezus tot rechtvaardigmaking aangenomen te hebben, maar door datzelfde **rechtvaardigmakend** geloof **dagelijks** in Hem te blijven, Joh. 15 : 5, Die in Mij **blijft**, die draagt veel vrucht; dat is in Hem **alzo** te wandelen, als men Jezus aangenomen heeft, Col. 2 : 6. O! wat zou menigeeen, als God hem licht gaf, dat **hij** het bezien kon, niet schrikken voor **zichzelve**n en voor hetgeen **hij** voor heiligmaking houdt, en dat **hij** **zoo** ver van God af en **zoo** vreemd is van den weg der verzoening. Ziet het maar eens in dit eene stuk, wat kan men somtijds hoog en uitgebreid spreken van de verloochening; als het hoog spreken de zaak was, dan had men gelijk, maar **zoo** te spreken, en het minste ongelijk in zijnen naam of in zijne goederen, of in ontmoetingen niet te kunnen verdragen, maar dan terstond op den steen te **bijten**, zonder in te **keeren** en te zien op de goddelijke voorzienigheid, en dus zonder zich te stellen in **Gods** hand met erkenning van dat en meer waardig te zijn, al is men bewust van zijne onschuld, dan zich echter schuldig voor God te zien. Vrienden, is dat heiligmaking? Dat is een praten van het doen. Lodensteyn spreekt in een van **zijne** liederen van **schippers** aan land, wat spreken die dikwijls zeer hoog en wat streken **kennen zij** al! En (in zee komende) zetten zij terstond hun schip op eene klip, **zoo** onbedreven zijn **zij** in het doen.

6. Eindelijk, dan doet men de waarheid niet, en komt men niet tot het licht, als men **zoo** vreemd wordt van **graven** en verdiepen, Luk. 6 : 48, dat is, als men **zoo** licht zaken voor **het** getuigenis des **Geestes**

houdt, of maar gelooft, dat men den wortel der zaak heeft, en dat men met zijne werkzaamheden en bevindingen niet tot het licht komt. Vrienden, 'het is de eenige weg om opgeklaard te worden, en dat **zijn** werk aan zijne ziel openbaar wordt het werk **Gods** te **zijn**, die gedurig met zijn hart en met zijne werkzaamheden, en met 's Heeren werk in hem, en met zijne **dagelijksche** bevindingen voor den Heere Jezus ter toets komt; zulk een wacht den stempel des **Geestes**, de goedkeuring **Gods** op en over **zijn** werk van den hemel, en die is benauwd om, naar **zijn** oordeel daarover, zich vrede te beloven. God had David genade bewezen, belofte gedaan, een gezant van den hemel tot hem gezonden, om hem te zeggen, dat zijne zonden weggenomen waren; maar dat was het nog niet; dat David gerust kon stellen, de Heere moest David ook op **zijn** Woord doen hopen, Ps. 119 : 49, hij riep: zeg Gij tot mijne ziel, Ik ben uw heil, Ps. 35 : 3; te gelooven, dat het werk in de ziel, het werk **Gods**, het werk van Christus' verworven Geest is, dat moet ook **Gods** werk zijn; zulks ligt in den tekst: Die de waarheid doet, komt tot het licht, opdat **zijne** werken openbaar worden, dat **zij** in **Gode** gedaan zijn.

b. Dat **Gods** volk tot hunne opwekking en aanmoediging zien moge, welke dierbare gevolgen zulks heeft en hebben zal, wanneer **zij** in een rechten weg met den Heere staan, en er **geene** merkelijke scheiding is, maar dat **zij** **zoo** steeds tot het licht met hun werk kunnen komen.

1. Daar zal op des Heeren tijd het licht opgaan; Ps. 97 : 11, **Het** licht is voor den rechtvaardige gezaaid. Het zaad gaat juist **altijd** **zoo** spoedig niet op, maar het zal opgaan. O! dat des Heeren volk waken mocht tegen ongelooft!

2. Daar verdwijnen de nevelen en donkere wolken, die over de ziel zich uitstrekken; de zon der gerechtigheid trekt dat op, de beloften **zijn**, dat het licht voor zulk eene ziel worden zal, als het licht der zon op den middag, ja, als het licht van zeven dagen, Jes. 30: 26.

3. Daar zijn gronden van zich te verblijden over grooten vrede, **der-** **zulken** vrede wordt wel eens als eene rivier, en hunne gerechtigheid als de golven der zee, Jes. 48 : 18 en hfdst. 32 : 17, het werk der **ge-** **rechtigheid** zal vrede zijn, en de werkingen der gerechtigheid **zullen** **zijn** gerustheid en zekerheid tot in eeuwigheid. Het is waar, de duivel heeft **grooten** toorn, en beneemt hun veel van hunnen vrede, maar **hij** weet ook dat hij **eenen** kleinen tijd heeft, Openb. 12 : 12.

4. Daar is een **gemakkelijk** leven hier in den tijd; want daar is men vereenigd met den verborgen raad, al wat **God** doet is goed, en tot nut van **zoo** een; daar berust eene ziel in **Gods** eeuwige bestelling, wat ook over de aarde kome, of wat wegen God met hem houde, of met zijne familie. O! zulk een kan **zoo** rusten in den Heere, en het hem **zoo** in handen laten. Ik heb voor eenige jaren eens iemand gesproken, die hiervan veel beoefende; als **zij** op een zekeren **tijd** uit haar gansche goed en welvaren werd gezet door hare vrienden, drukte zij op dien **tijd** als zij de tijding kreeg, zeer verblijd uit, nadat zij te voren in veel druk, en onder vasten en bidden, 'veel **werk-**

zaam was geweest: hetgeen mijn lieve vader in zijne almacht mij zou hebben kunnen geven, en in zijne goedheid mij zou hebben willen geven, dat vindt Hij in zijne wijsheid voor mij niet goed; zou ik niet tevreden zijn? Ik' vertrouw het Hem toe, Hij heeft het nooit kwalijk met mij gemaakt. O! die maar verloochend is aan zijnen smaak, aan zijne kleeding, aan zijn gemak, die kan immers haast leven.

5. Eindelijk, vrienden, daar zal ook te wachten zijn een gemakke-lijk doodbed. O! wat scheelt dat veel, van op een doodbed nog eerst tot zichzelf gebracht te moeten worden, en dan te zien, hoe ver men van God af is, en waar men zoo lang geweest is! daarop volgt een sterven in den Heere. Zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hunnen arbeid; en hunne werken volgen met hen, Openb. 14 : 13 en hfdst. 22 : 14, Zalig zijn zij, die zijne geboden doen, opdat hunne macht zij (hun recht) aan den boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de stad. Amen.

EENE BESTRAFFENDE AFRADING VAN DE VIJANDSCHAP
TEGEN GOD EN ZIJN WERK.

OF

Eene verhandeling over Hand. 13 : 10, het laatste gedeelte.

Zult gij niet ophouden te verkeerem de rechte wegen
des Heeren ? HAND. 13 : 10.

A. **D**EZE woorden behooren in hun samenhang, onder eene ontmoeting, welke Barnabas en Saulus gehad hebben te Pafos, op het eiland Cyprus, gelegen aan het einde van de Middellandsche zee. Deze ontmoeting in haren samenhang van vs. 6 tot vs. 12 ingesloten, behelst, en is eene klare afbeelding, waarin wij zien kunnen hoe het toegaat, bijzonder als God hier of daar een groote der aarde tot zijne gemeenschap roept, hoe dan op eene bijzondere en ongemeene wijze, de vijand niet slaapt ; gelijk een van onze nu zalige leeraars placht te zeggen, dat, waar Jezus zijne kerk bouwt, de duivel doorgaans daar ook een kapel opricht. Paulus getuigde, 1 Cor. 16 : 9, dat hem eene krachtige deur geopend was, maar in éénen adem voegt hij er bij, dat daar vele tegenstanders waren.

a. Het kwam hier aan op de bekeering van een zeer grooten en verstandigen man ; eenen Sergius Paulus, zeer wijs en ervaren in alle tijdelijke en bijzonder burgerlijke zaken, ja, de stadhouder zelf, over dat eiland aangesteld van het Romeinsche rijk, om het als een romeinsch burgemeester, of met eene burgemeesterlijke macht te regeeren. Deze groote en wijze man, was zeer begeerig om het Woord Gods te hooren, en liet tot dat einde Barnabas en Saulus tot zich roepen, blijkens vs. 7.

b. Maar de tegenstand was hier groot, gelijk doorgaans, en te grooter, daar zulke bekeerlingen geene gemeene, maar zeer aanzienlijke lieden zijn. O! dan heeft er nog eene soort van tegenstand en zware verzoeking plaats, waar lieden in achterhoeken en allergeeftenste plaatsen zoo zeer geen nood van hebben; en dit is, dat schrandere wereldwijzen en verdraaiers van den Bijbel, tot hun ei en en anderer verderf, zich onophoudelijk en listiglijk met dezulken %e-

moeien, om als het ware dien **grooten** visch te vangen, zoodra hij even boven water komt. Dus voegde zich bij dezen **grooten** en be-geerigen man, **eenen** Bar-Jezus, zijnde de zoon van **eenen** Jezus, anders overgezet Elymas, een Jood, zijnde een toovenaar, namelijk, een man, omgaande met den boozen geest; zin hebbende in zijne kracht, ja, zijnde ook een valsch profeet, en een vijand van de eenvoudigheid, die in Christus is, een verdraaijer van Gods Woord, maar ook in dien tijd een voorzegger van toekomstige dingen, en dat somtijds krachtig door hulp des duivels, en somtijds ook uit de sterren, als de Heidenen, dien het evenveel is door wat hulp hij zaken ver-richt, als hij maar wint.

Deze zocht met zijne wijsheid en redeneeringskracht den stadhouder van het geloof af te **keeren**, namelijk, hij zocht hem door listen te verhinderen, dat hij het Evangelie, Jezus en zijne leer omhelsde; en tot dat einde waagde hij er alles openlijk aan, wanneer hij merkte, dat Barnabas en Paulus redenen bij den stadhouder ingang kregen, ik zeg, toen waagde hij er alles aan, want (zegt de heilige historie-schrijver) hij wederstond hen beide, te weten, openlijk in de tegenwoordigheid van dezen begeerigen man, of hij het met geweld, en als een wolf, dien nu zijn schaapsvel afviel, en zijne wolksklauwen daaronder, niet langer kon verbergen, of hij het nu zoo winnen mocht, blijkende alles vs. 6 en 8.

c. Hiertegen werd het Woord in de harten dezer twee godzalige mannen als een vuur; en Saulus (waarschijnlijk van het huisgezin van Sergius Paulus, toen het eerst Paulus genoemd, en ook van dezen tijd af den naam van Saulus afgelegd, en van dien Paulus aangenomen hebbende, die gemeenzamer was onder de Heidenen, Romeinen en Grieken, onder welke hij voornamelijk tot apostel gezonden was, om dus hun te aangenamer te zijn, gelijk men zeer klaar en uitgebreid vindt in onzen geleerden kantttekst op vs. 9 van dit hfdst.) deze Paulus werd vervuld met den Heiligen Geest, namelijk, buitengewoon aangezet en bewogen van den Heiligen Geest, brandende als door den Geest in liefde tot Christus. en om deze ziel voor den Heere Jezus te gewinnen, ja, brandende in heiligen toorn tegen dit werktuig der hel, niet uit partijdigheid, maar uit een heiligen ijver; en dus

1. Zag hij dit monster aan, hij hield zijne oogen op hem, namelijk, sterk ziende met eene zucht naar boven in des Heeren sterkte, op hem.

2. En in die gestalte sprak hij hem aan, sterk bestraffende, zeggende, of:

a. Noemende hem bij zijn rechten naam: o gij kind des duivels, vol van alle bedrog en van alle arglistigheid, vijand van alle gerechtigheid! als zijnde hij een werker der ongerechtigheid, een omkeerder en verdraaijer der Waarheid en eene listige en arglistige samenknopping van leugen en bedrog, ja, daardoor een afleider en tegenstander van den weg der waarheid, en dus terecht bij uitstek een kind des duivels, als door hem gedreven, ja, als den duivel in de wijze zijner verleiding gelijk, evenals een kind zijn vader gelikt, volgens Joh. 8: 44.

b. Bestrafte hij hem op eene zeer sterke wijze. Hij zegt: Zult gij niet ophouden te verkeerē de rechte wegen des Eleeren? vs. 10.

3. Ja, in die gestalte brengt Paulus hem een oordeel en vloek toe, in geloof, in den naam van den gekruisten en verheerlijkten Jezus van Nazareth. O! Gods hand sloeg hem op dat oogenblik met blindheid, en van stonde aan viel op hem donkerheid en duisternis, en hij zocht rondom naar iemand, die hem met de hand mocht lelden, blijkens vs. 11.

d. Daarop volgt, dat de Heere Jezus, de Zoon Gods, toont dat Hij gekomen was, om de werken des duivels te verbreken, volgens 1 Joh. 3:8, zoodat het werk Gods met kracht bij dezen stadhouder doorbrak. O! hij geloofde, ziende hetgeen geschied was, en was verslagen over de leer des Heeren, die zoo met wonderen vergezeld en bevestigd werd, blijkens vs. 12.

B. Dus behooren onze woorden eigenlijk onder de bestraffende aanspraak van Paulus aan Elymas, en dat in eene gestalte, vol zijnde des Heiligen Geestes, en met een sterk gezicht op hem. O! vrienden, zoo van binnen gesteld, God met zich en aan zijne zijde hebbende, in den naam van den gekruisten en nu verheerlijkten Jezus van Nazareth gesterkt staande, kon hij de hel aantasten; toen kon hij een kind des duivels, vol van helsch bedrog, helsche listen, ja, helsche vijandschap aanspreken met vrucht: zult gij niet ophouden te verkeerē de rechte wegen des Heeren?

Ik heb deze woorden genomen, of het elk, of iemand onzer een bewaarmiddel mocht blijven door des Heeren zegen, tegen de arglistigheden en ongekende streken en afkeerigheden van zijn boos en tot dwalen gezind hart, en ook tegen het weggevoerd te worden door vreemde leering, als door een wind, waarvoor toch elk open ligt, gelijk ook tegen het misbruik maken van de wegen des Heeren, van zegeningen en roeden over het gemeen, in deze duistere tijden.

Kortelijk wenschen wij in deze woorden na te gaan twee hoofd-deelen.

A. De zaak, welke Paulus bestraft, het verkeerē van de rechte wegen des Heeren.

B. De bestraffing zelve van Paulus aan Elymas, op eene wonderlijke wijze; zult gij niet ophouden zulks te doen; namelijk, te verkeerē de rechte wegen des Heeren.

A. Aangaande de zaak, welke Paulus bestraft, daarin slaan wij het oog:

A. Op de rechte wegen des Heeren.

B. Op het verkeerē derzelve.

A. Belangende het eerste, daarin slaan wij gade:

a. De wegen, welke Paulus den Heere toekent; de tekst noemt ze des Heeren wegen.

1. Aan den Heere, namelijk, de zelfwezige God, dat oppermachtig, onafhankelijk, onveranderlijk, zalig wezen, alle wiens deugden en eigenschappen, (afstralende in zijne handelingen met menschenkinde-

ren hier op aarde) volmaaktheden zijn ; en dus die **onafhankelijke**, onveranderlijke, eeuwige grondsteun van zijne kerk in het gemeen, en van elk zijner kinderen in het bijzonder; als wij lezen, Jes. 64:5, dat er in zijne deugden (afstralende in zijne handelingen) eene eeuwigheid is om te kunnen behouden. En omdat God dus is, die Hij is, en onveranderlijk in zijn verbond en belofte voor zijn volk worden wil en zal, die Hij is, zoo ligt hierin ook opgesloten, dat God, die zelf onveranderlijk in de woorden zijner bedreigingen voor den goddelooze is, en worden wil en zal, die Hij is, vermits de Heere zichzelf niet kan verloochenen.

2. Zoo kent Paulus wegen aan den Heere toe.

a. Ziet wat wij te verstaan hebben door deze wegen des Heeren, namelijk, wij verstaan er door:

†. Al de woorden van Gods wil en ontdekte waarheden, welke Paulus en de andere apostelen dagelijks in- of uitgewikkeld, het volk voordroegen.

††. Versta daaronder:

§. De verborgenheid der zaligheid, (nu in het klare daglicht gesteld) door een gekruisten en nu verheerlijkten Jezus van Sazareth, buiten Jeruzalem tusschen twee moordenaren gekruist ; en wel zoo:

*. Als Hij langs dien weg is een gelegde steen tot een hoofd des hoeks, volgens Ps. 118 : 22; en ook voor een anderen een steen des aanstoots en eene rots der ergernis, den twee huizen Israëls, volgens Jes. 8 : 14, over wiens laagheid, geringheid en gedaanteloosheid op aarde, menigeen ten verderve viel, en nu nog menigeen zichzelf daaraan stoot ter vermorzeling.

** Ja, zooals volgens Hand. 4: 12, de zaligheid is in geen anderen; zelfs onder den ganschen hemel. geen andere naam gegeven is, waardoor men zalig kan worden. Hierom getuigt de Heere van Zichzelf, Joh. 14 : 6, Ik ben de weg.

§§. De wijze van bekendmaking, of toepassing van dezen weg van zaligheid aan het hart; namelijk:

*. Door eene eenvoudige verkondiging van dat woord der verzoening aan doove, ja doode menschen; hetwelk van geene kracht op zichzelf zijn zou, maar op het bevel des eeuwigen Gods, volgens Ezech. 37, vergeleken 1 Cor. 1.

** Door de zending van eenigen uit het volk tot dat einde, om onder opzien en profeteering tot den Geest, in des vijands land volk te werven voor hunnen Koning, als gezanten, elk in zijne betrekking, volgens 1 Cor. 12 : 28, in de gemeenten gesteld, sommigen tot leeraars en anderen tot behulpzels.

*** Ook door dat goddelijk eenvoudig woord, nederig uitgebracht en verkondigd, te bekrachtigen met zijns Geestes onmiddellbare bewerking op de harten; dus behaagt het God, volgens 1 Cor. 1 : 21, door de dwaasheid der prediking zalig te maken, die gelooven; ja zulke nederige dienaars van Christus, aangedaan met geestelijke wapenen, zijn krachtig door God tot nederwerping van hoogten en

sterkten, en tot eene gevangenneming van eene kracht van eigene gedachten onder Christus' gehoorzaamheid, 2 Cor. 10: 4, 5. Dus de-
 zulken, die zichzelf in al hun werk zoo onzuiver en zoo vol zondig
 eigen zien ; die als niet begrijpen kunnen hoe de Heere hun werk
 nog kan zegenen; die anderen veel uitnemender schatten dan zich-
 zelfen, en die zoo van zichzelf en van de kracht van hun eigen
 zeggen afzien Vrienden! dat zijn ze, waarvoor cederen vallen ; dat
 zijn, volgens Jes. 41: 15, die nieuwe scherpe dorsch-sleden, die scherpe
 pinnen hebben, die bergen dorschen en vermalen, en die heuvelen
 doen verstuiven als kaf.

§§§. Daarbij die geopenbaarde verborgenheden in het heilig Woord.
 oneindig ver boven de rede, dewelke als verborgenheden te verstaan
 en te bekennen zijn tot zaligheid, en waarover anders een mensch
 ten verderve valt; dus behooren onder die eeuwige wegen Gods:

*. De leer van de hooggeprezen Drieëenheid, namelijk, het onbe-
 grijpelijk en echter waarachtig onderscheiden bestaan der drie godde-
 lijke Personen, in het eene aanbiddelijke Wezen, hetwelk de grond
 en het fundament van onzen ganschen godsdienst is.

** . De volstrekt eeuwige besluiten Gods, met name, de voorver-
 ordineering ten leve en ten verderve van een bepaald getal personen,
 en wel met name die en die, volgens Rom. 9.

****. De onbegrijpelijke vereeniging van de twee naturen, in de
 eenige persoonlijkheid van den Zoon Gods.

****. De voorzienige, ja medewerkende en bepalende hand Gods in
 of omtrent den zondeval. tot zijn heerlijk einde, en dat uit kracht
 van Gods onaf hankelijke souvereiniteit. O! had God den val moeten
 beletten, zoo was de Heere niet onafhankelijk Souverein geweest.

*****. Ook bijzonder, de toerekening van Adams eerste zondige
 daad in het paradijs aan al zijne nakomelingen. O! dat is hard, zegt
 de natuur, als zij recht uitspreekt.

*****. Ja eindelijk vrienden, in alle dezen is de put diep; hier
 heeft van nature niemand iets om mede te putten, volgens Joh. 4 : 11.
 Wij lezen Hand. 18: 32, als Paulus het stuk van de opstanding der
 dooden aanroerde, dat de groote geleerden, de Atheensche wijsgeeren,
 hem uitlachten en met hem spotten. O! omdat de arme, naakte, ver-
 dorven rede zoo ver niet strekt, daarom valt menig arm eindig
 schepsel hierover ten verderve.

§§§§. Ook al zulke waarheden, waartegen het hart van een natuur-
 lijk mensch in den grond als vuur en vlam is gekant, als daar zijn:

*. De nietigheid en wegwerpelijkheid van alle eigen gerechtigheid,
 hoe hoog ze ook ga. O! wat tast Paulus een mensch daarover aan
 in zijnen brief aan de Romeinen. Rom. 11: 7, zegt hij: dat Israël,
 hetgeen het zocht, niet verkregen heeft, maar de uitverkorenen heb-
 ben het verkregen en de anderen zijn verhard geworden; en waarom
 toch? Daarom, omdat zij het zochten uit de werken der wet. Derhalve,
 hoe veel iemand ook heeft, en hoe ver hij komt buiten Christus, die
 waarheid zal eeuwig waarheid blijven, volgens Rom. 3: 20, dat na

den val, door de werken der wet geen vleesch zal gerechtvaardigd worden; die deur is voor eeuwig gesloten, vermits volgens Rom. 8 :3, de wet door het vleesch krachteloos is geworden.

. De volstrekte noodzakelijkheid der wedergeboorte, en de **onmogelijkheid van anders Gods *koninkrijk te zullen zien, volgens Joh. 3 : 3. O! hoe vele duizenden geleerden en ongeleerden vallen hierover ten verderve !

***. Ook de algeheele verlorenheid en de **doodelijke** onmacht daarbij, van ieder mensch ten goede, zooals ieder van **nature** is, en zooals **zijne** onmacht zijne schuld is en zijne verdoemenis verzwaart. O, vrienden! hier is, volgens Rom. 8 : 7, het bedenken des vleesches vijandschap tegen God. Het was eene harde taal van Jozua tot Israël, **Joz. 24 : 19, Gij** zult den Heere niet kunnen dienen, want Hij is een heilig God. En als Jezus, Joh. 6: 44, 65, tegen de schare* een en andermaal **zeide**, dat zij tot Hem niet konden komen, tenzij het hun gegeven werd en zij het van den Vader hoorden en leerden; van toen af, staat er vs. 60, gingen velen terug en wandelden niet meer met Hem.

†††. Dat nu al de woorden van Gods wil en ontdekte waarheden, wegen Gods genoemd en hiermede bedoeld worden, blijkt ons Matth. 22 : 16, daar spraken de discipelen der farizeën met *de Herodianen Jezus aan, zeggende : Meester, wij weten dat **Gij** waarachtig zijt, en den weg Gods in der waarheid leert, en dat zulks hiermede bedoeld wordt, blikk ook uit dit tekstkapittel, vs. 7, waar de stadhouder hen had laten roepen, omdat hij het Woord Gods zocht te **hooren**, en uit vs. 8, daar Elymas hem van het geloof zocht af te **keeren**, en ook uit vs. 12, waar de uitwerking bij den stadhouder was, dat **hij** verslagen was over de leer des **Heeren**.

††††. Verstaan **wij** er ook door al zulke handelingen en leidingen Gods hier op aarde, **opzigtelijk** tot zijne kerk en volk, en ook **opzigtelijk** tot onbekeerden en de vijanden zijner kerk.

†††††. Versta daaronder al die menigvuldige zegeningen of **oordeelen** Gods, al die velerlei beloften of bedreigingen Gods en ook al die **bijzondere** vermaningen en waarschuwingen Gods, in zijn Woord en door zijne knechten gedaan.

††††††. Dat nu al deze handelingen Gods met menschenkinderen hier op aarde, wegen Gods genoemd en hiermede niet uitgesloten worden, **blijkt** ons uit Deut. 32: 4, **Hij** is de rotssteen, wiens werk volkomen is, want al zijne wegen **zijn** gerichten; en **Asaf** kon den weg Gods met de goddeloozen niet verstaan, totdat **hij** in Gods heiligdom **inging**, Ps. 63: 17. Ja, hij verhoogt God, Ps. 77 : 14, zeggende: O God, uw weg is in het heiligdom ; en David bidt, Ps. 25 : 4, Heere! maak **mij** uwe wegen bekend, leer **mij** uwe paden ; en het blijkt ook, dat zulks hiermede niet uitgesloten wordt, uit het begin en ook uit het vervolg van dit hoofdstuk; gelijk ook uit den **samenhang** van deze Handelingen der apostelen, onder de hulp en leiding van Jezus' Geest.

b. Ziet nu de reden, waarom al deze dingen wegen, en wel bijzonder wegen des Heeren worden genoemd; namelijk, zij worden genoemd :
 †. Wegen, omdat de bekendmaking van Gods wil en waarheid en al de handelingen Gods met menschenkinderen hier op aarde dienen, om elk mensch in eene zekere streek te brengen tot zijn einde.

††. Wegen des Heeren worden zij genoemd, in tegenstelling van de wegen der goddeloozen, die vergaan zullen, Ps. 1 : 6. Ja, in tegenstelling van schadelijke ketterijen, waardoor de weg der waarheid gelasterd wordt, volgens 2 Petr. 2 : 2. Hierom noemt de profeet Amos, Amos 8 : 14, de gewoonten van den bedorven godsdienst, den weg van Berseba, derhalve des Heeren wegen.

†††. Om een mensch van zichzelf af te leiden, vermits al de wegen, des Heeren wegen zijn, en om hem in het onbetamelijke, Godonteerende, ja trotsche van den opstand van binnen, tegen die wegen des Heeren in te leiden.

††††. Ja, om een mensch op te leiden in het onafhankelijke, vrije, soevereine en dankenswaardige Gods, welke wegen zijne Majesteit ook houdt met het maaksel zijner hand. O! Hij is toch de Onveranderlijke, bij Wien, volgens Jak. 1 : 17, geene schaduw van omkeering is, vermits de Heere alles ook werkt naar zijn verborgen goeden raad, hetwelk zaligheid is te aanbidden. Vrienden! och, mocht beschaamdheid ons bedekken, daarover, dat wij zoo vervuld, ja eene samenknoping zijn van eigen- en zelfliefe.

b. Slaan wij nu eens gade Paulus' getuigenis van deze wegen des Heeren, namelijk, hij noemt ze de rechte wegen des Heeren, in tegenstelling van de kromme en verkeerde wegen der goddeloozen; volgens Ps. 75 : 5, zijn al deze wegen Gods recht, omdat God recht is, verre zij toch de Almachtige van onrecht; volgens Job 34 : 10, 12, Ook waarlijk (zegt Elihu daar) God de Almachtige verkeert het recht niet.

1. Deze rechtheid bestaat :

a. In de redelijkheid van Gods wegen; waarom de godsdienst, Rom. 12 : 1, eene redelijke godsdienst wordt genoemd, hetwelk ook elk redelijk schepsel, aanvankelijk verlicht, met het gansche hart goedkeuren moet. Wat is toch redelijker en rechter dan dat God zijne eigene eer van alle eeuwigheid gezocht heeft? Wat is redelijker, dan dat God betoont te zijn, die Hij is, namelijk onafhankelijk soverain? Wat is redelijker, dan dat God van het maaksel zijner eigene hand gediend en verheerlijkt wil worden? Ja, wat is redelijker, dan dat God den gevallen mensch, dien het bescheiden is, niet onwillig, maar door overtuiging en overreding gewillig maakt en zoo tot zijne gemeenschap overbrengt?

b. Ook in overeenstemming van al Gods wegen met de anderen. O! daar is geene tegenstrijdigheid in den geheelen Bijbel, noch tuschen een van al Gods wegen, al wat de aardsche, natuurlijke, ja duivelsche wijsheid het anders. O! de wijsheid van beneden zegt: de weg des Heeren is niet recht; God zegt: O mensch! zijn niet uwe wegen onrecht? Ezech. 18 : 25, 29, vol bochten en kronkels? En wilt

gij die vergelijken met de rechte wegen des Heeren? Vrienden, is dat niet recht, dat God den mensch heeft laten vallen tot zijn heerlijk einde? Moest God hem voor den val bewaard hebben? *Was dat dan recht? Neen, dat was niet recht, dan was God niet onafhankelijk soeverein geweest; is dat niet recht, dat het den goddelooze hier wel en den rechtvaardige hier kwalijk gaat? Dat de goddeloozen het grootste deel der aarde bezitten' en de vromen hier doorgaans een sober deel hebben? Dat zij hunne liefste panden weleens moeten missen en hun hun geestelijk brood (naar hun oordeel) wel eens wordt ontnomen? Ziet maar Gods heerlijk einde, en gij zult zwijgen met Aäron, Lev. 10 : 3, en met Eli zeggen, volgens 1 Sam. 3 : 18, Hij is de Heere. O! als gij dat zegt, dat is al een heerlijk einde Gods; behalve dat die wegen de ziel aan God doen kleven, gelijk blijkt in Job, hfdst. 1 en 2; hii zeide tegen zijne vrouw, die hebben wilde dat hij God vloeken en sterven zou: Gij spreekt als eene der zottinnen spreekt; zouden wij het goede van God ontvangen en niet het kwade? Ja, is dat niet recht, wanneer God uitroeiende oordeelen over een volk brengt? Is God onrechtvaardig, vraagt Paulus, Rom. 3 : 5, als Hij toorn over ons brengt? Ik spreek naar den mensch, dat zij verre, wel (zegt hij) hoe zal God anders de wereld oordeelen? O vrienden! God is heilig en rein van oogen, volgens Ps. 5 : 5-7 en Hab. 1 : 13, als God het dan doet na vele waarschuwingen en vermaningen, na het vele jaren vertoogd te hebben in zijne lankmoedigheid, volgens Neh. 9 : 30. Is de Heere dan niet rechtvaardig als Hij zijne eer zoekt in den dag der wraak en der vergelding? Wanneer Hij zijne beste knechten en volk wegneemt, volgens Atnos 8 : 2, als Hij zijn huisraad oppakt, als Hij het volk zonder leerende priester laat? En wanneer Hij, volgens Ezech. 7 : 26, 27, gerucht op gerucht zal doen hooren en ellende op ellende zal doen komen, wanneer een volk het gezicht van een profeet zal zoeken; maar, wanneer de wet zal vergaan van den priester en de raad van den oudste. O! is dat niet recht? Let maar op het einde, de Heere zegt: Ik zal hun doen naar hunnen weg, en zij zullen weten dat Ik de Heere ben.

c. Ook in hunne gelijke effenheid en regelrechtheid. O! des Heeren wegen zijn effen en rechte wegen; mijn voet (zegt Davidj Ps. 26 : 12, staat op effen baan, zoo regelrecht naar den hemel voor een armen wandelaar, dat de dwaze er zelfs niet op kan dwalen, volgens Jes. 35: 8. Gods geboden geven, volgens Ps. 19: 7-9, den slechten wijsheid en verlichten de oogen; zoodat menigmaal de eenvoudigste in dezelve kan wandelen en de allergeleerdste moet staan kijken, aan wien Paulus' woord bewaarheid wordt, 1 Cor. 1: 21, namelijk, dat in de wijsheid Gods, zij God, noch zijne wegen kennen door hunne wijsheid.

2. Maar nu komt het verdorven verstand tegen dit alles op, vindende echter zooveel onrecht in deze wegen des Heeren. Wij zeggen alleen, dat het toewijzen van recht aan den Almachtige genade is, zonder licht en genade niet geschieden kan, ja dat het alleen de zaligheid van Gods kinderen is. O! het is wel te verwonderen, dat onbe-

keerde menschen **zoo** sterk strijden kunnen voor waarheden, daar **zij** God niet in kunnen toevallen, doch de eenige reden is, dat zij ze zonder betrekking op **zichzelven** beschouwen en hun staat op die kennis en **ijver** neerzetten.

B. Belangende het verkeeren! van deze rechte wegen des **Heeren**, daarin slaan wij gade:

a. Wat dit verkeeren van de rechte wegen des **Heeren** te kennen geeft, namelijk :

1. Het woord verkeeren beduidt zooveel als een listiglijk verdraaien, **omkeeren** en ook een verhinderen of **afkeeren** van het geloof, gelijk in het vorige achtste vers; namelijk, door **zijne** verdraaiingen **en goddelooze** ingevingen, listig of geweldig menschen te hinderen om het Evangelie der zaligheid te omhelzen.

2. Dit verkeeren staat tegenover een verlustigen en wandelen in de rechte wegen des **Heeren**, volgens Hos. 14: 10, vergeleken Ps. 37 : 4, en tegen het verkiezen van hetgeen, waarin de Heere lust heeft, volgens Jes. 46 : 4, alsook tegen dat omhelzen met vol genoegen van des **Heeren** rechte wegen, van duister of licht, onbepaald, of **gelijk** Openb. 14 : 4, Het Lam te volgen, waar het heengaat; ja, ook tegen dat verstandig letten op des **Heeren** rechte wegen, en dat prijzen en roemen van den **grooten** God over al die eeuwige en over al die bijzondere wegen, die zijne Majesteit met de ziel houdt, in- of uitwendig, volgens Ps. 57, en als David in **zijne** vlucht voor **Abimelech**, die Hem wegjoeg, dat hij doorging, uitriep: Ps. 34 : 2, Ik zal den Heere loven ten allen **tijde**, **zijn** lof zal gedurig in mijnen mond zijn; daarbij riep **hij** anderen te hulp, vs. 4, Komt (zegt **hij**) maakt den Heere met mij groot, en laat ons te zamen **zijn** Naam **verhoo-**gen; en toen moest hij vluchten.

3. Dit verkeeren van de rechte wegen des **Heeren** is eigenlijk des satans aard en **zijn** overgezette trek aan den natuurlijken mensch. Hierin zijn sommige natuurlijke menschen bij uitstek ver gevorderd, door de hulp van hunnen vader, den duivel, volgens Joh. 8: 44, die hun tot dat einde leert zelfs als met den Bijbel te spelen, tot hun eigen en **anderer** verderf. Nadrukkelijk lezen wij, 2 Cor. 11: 3, Dat Paulus vreesde dat de Corinthiërs bedorven zinnen zouden krijgen, op die wijze, **gelijk** de slang Eva door hare arglistigheid bedrogen heeft; hierom drukt hij het uit, Rom. 3 : 13, Slangenvenijs is onder hunne lippen, **namelijk**, om met lasteringen zielen **doodelijk** te **ver-**wonden; zij scherpen hunne tong, zegt David Ps. 140 : 4, als eene slang, heet addervergift is onder hunne lippen, en waarom anders dan om zielen te vernielen, waarom **wij** lezen, Rom. 3 : 16, dat vernieling op hunne wegen is.

b. Slaan wij gade, wanneer dit verkeeren van de rechte wegen des **Heeren** al geschiedt; **namelijk**, dan maakt iemand zich hieraan schuldig en geschiedt dit:

1. Als men de kerk **Gods** door dwalingen ontrust; dit wordt genoemd het Evangelie te verkeeren, Gal. 1: 7, Daar **zijn** sommigen

die u ontroeren en het Evangelie van Christus willen verkeeren, en die dat doen, die ontrusten door dwalingen, die de vromen als bedwelmen; ook beduidt het daar omverstootten; of ook met letter en verstand menschen ter been helpen; ook wordt de voortzetting der dwaling van Hymenéus en Alexander, 1 Tim. 1: 20, een lasteren genoemd; **daarbij** wordt het genoemd een verkeeren der toehoorders, 2 Tim. 2: 14, als niet kunnende dragen dat **zij** bij de gezonde leer blijven, waarvan hun verzekering is gedaan, hfdst. 3: 14. Ook een wankelend maken van zielen en een aftrekken, niet achter den Heere maar achter de dwaalgeesten, volgens Hand. 15: 24 en 20: 30. Ja ook, een onderhouden van de waarheid door ongerechtigheid, Rom. 1: 18, dat is, menschen in hunne verstanden gevangen zetten, verstrikken en wederstaan ; hieronder behoort :

a. Het aan tasten van de waarheid der voldoening, **eeniglijk** door Christus.

b. Het ondermijnen van de fondamenten der religie, namelijk de' verborgenheden des geloofs, daar het gansche Christendom op rust.

c. Het onbeschroomd aantasten van **Gods** wet, hetzij ten deele, als men er uitneemt hetgeen men er niet gaarne in heeft, hetzij in het geheel, gelijk de **Antinomialen**, om hunnen godsdienst te stijven. O, mensch! God en zijne waarheid zullen voor u niet wijken, **gij** zult wijken moeten of zelf te barsten stooten.

2. Als men, gelijk Petrus het uitdrukt, in het stuk van zaligheid, den Bijbel verdraait tot **zijn** eigen en **anderer** verderf, 2 Petr. 3 : 16, hieronder behoort:

a. Het voorstellen van den weg om zalig te worden, anders dan de Bijbel. Vrienden ! vele menschen **stijven** elkander in dien **natuur**-grond en beloven elkander de zaligheid op **burgerlijkheid**, eerlijkheid, uitwendige oprechtheid en godsdienstigheid, en zich te wachten voor groote zonden ; eigenlijk **zoo** is het lezen, bidden, kerkgaan, Avondmaal gaan, om op dat alles te rusten, ja het ongerechtigd gebruik van het sacrament, een verkeeren van de rechte wegen des **Heeren**.

b. Het handelen met ontwaakte of overrede menschen op eene heidensche wijze, namelijk op verandering van levenswijs, op het aankleven van zulk of **zulkeenen** aanhang, gepaard met lust tot kennis, met heidensche zedigheit, met Evangelische bevattingen, **ja**, met dooding van zonden door redeneeren, zulk een arm, ongelukkig schepsel voor een Christen, ja, voor een groot Christen te houden.

c. Ook het groote Christendom te stellen, in overal met **zijne** rede **bij** te kunnen, niet zeer te vreezen of benauwd te **zijn** voor **Gods** oordeelen. Of ook **Gods** oordeelen en **teekenen** van **Gods** toorn natuurlijk te beschouwen en af te leiden; in plaats van zulk een voor een mannelijk Christen te houden, gelikt zulk een beter naar een esprit fort, een sterken geest.

3. Ook als men het werk **Gods** in anderen tegenloopt, men zelf niet wil ingaan en anderen hindert in te gaan op allerlei wijzen, door list of door geweld; hieronder behoort :

a. Het genadewerk, de droefheid over zonden; het **bidwerk**, naar gemeenschap met Christus in zijne nabestaanden of in anderen te bestrijden, en zoo het zijne te doen om den Heiligen Geest uit te **bluschen**. O mensch ! die dat doet, waart **gij** nooit geboren geweest!

b. Het toeleggen, om vromen af te trekken van de eenvoudigheid, die in Christus is; door wat wegen en list en door hoe velerlei handen zulks geschiedt.

c. Ook het onnut maken van zulken, die door de goede hand **Gods** in het gemeen nuttig **zijn** en gebruikt worden; door allerlei list en door onmiddellijke wegen en veel door bedrog, en dat enkel maar om zijn zondig **eig**'en te voeden; nadrukkelijk lezen **wij**, Jes. 5 : 20, Wee dengenen, die het kwade goed **heeten**, en het goede kwaad; die duisternis tot licht stellen, en het licht tot duisternis; die het bittere tot zoet stellen en het zoete tot bitterheid! Die het recht in alsem **verkeeren**, staat er Amos 5 : 7. Dit alles behoort onder het verkeeren van de rechte wegen des **Heeren**.

B. Aangaande de bestraffing zelf van Paulus aan Elymas, op eene ongemeene wijze. Hij zegt: zult **gij** niet ophouden zulks te doen? namelijk, te **verkeer**& de rechte wegen des **Heeren**? Daarin slaan **wij** het oog:

A. Op het voorwerp van Paulus' bestraffing, mitsgaders op zijne gestalte, waarin hij zulks doet.

B. Op de bestraffing zelve.

A. Belangende het eerste, daarin slaan wij gade:

a. Het voorwerp: het was Elymas, een toovenaar, gelijk blijkt vs. 8. **Bij** uitstek een kind des duivels, vol van alle bedrog en van alle arglistigheid, een vijand **van** alle gerechtigheid; dit is wel elk mensch van **nature** in den grond, maar deze man was in die gruweldaden en vijandschap naar buiten overgegeven; God had **zijne** inbindende goedheid van hem onttrokken en dus was **hij** onvermoeid om voor den duivel menschen te bewaren en om uitziende zielen naar genade en behoudenis, met kracht te wederstaan.

b. Slaan wij gade Paulus' gestalte, waarin hij dezen goddeloozen man **aansprak**.

1. Vrienden, (behalve hetgeen wij in den samenhang gezegd hebben) zoo was Paulus hier heilig **beroerd**; ziende een **vijand Gods**, een kind des duivels, krachtig werkende daar God werkte, en **bij** gevolg een vijand van de kerk **Gods** in het gemeen; **ja**, vervuld met liefde tot eene ziel, waarin de Heere Jezus zijn werk begon, en daar aanstonds een werktuig des duivels **bij** was, waardoor **hij** die arme ziel beschouwde als in vuur, in groot gevaar van om te komen en dan vernield te worden (als half boven water zijnde). Dus tast **hij** naar den stadhouder, om hem te redden en uit het vuur te grijpen, volgens Jud. vs. 23, met een heiligen **ijver**; niet in eigen kracht en eigen drift, die wapenen **zijn** toch vleeschelijk en niet krachtig tot **neder**werping der sterkten, bijzonder ook 'als men **grooten** der aarde en schrandere verstanden voorheeft, zooals deze stadhouder was ; maar

daarom doet hij het met profeteering tot den Geest, volgens Ezech. 37 : 9, met opzien en zuchtingen naar boven, ten einde zijne wapenen geestelijk en krachtig door God bevonden werden.

2. Zoo ziet gij hier in Paulus' gesteldheid eene ongemeene leiding van den Geest der genade, der sterkte en dapperheid. O! hij tast den grooten man niet aan om hem dus te bewaren, maar hij tast het monster aan dat hem wederstond, namelijk den duivel, den tegenpartijder zelve in zijn eigen kind, in Elymas, aan wien hij, zijn aard zoo meesterlijk had overgezet; en dat doet hij op Christus ziende en met Hem werkende in geloof.

B. Belangende dus de bestraffing van Paulus zelve, hierin slaan wij gade:

a. Vooraf eenige dingen, welke onder die woorden (zult gij niet ophouden te verkeerē de rechte wegen des Heeren) in Paulus' hart zullen gelegen hebben; namelijk, hieruit blijkt duidelijk:

1. Dat Paulus wel geloof van binnen zal gehad hebben, en dus wel met grond verwacht zal hebben dat Elymas zou ophouden, dat het haast met zijne laatste kracht gedaan zou zijn, en ook, dat de stadhouder zou doorbreken tot eene onberouwelijke bekeering; ja! zulks zal bij met grond besloten hebben uit die hulp des Geestes van binnen, in het zuchten en met God werken tegen Elymas en in het geloovig werken voor den stadhouder. O, vrienden! mochten wij uit dit alles leeren, wat toch het eenige is, wat het doen kan, en ook anders niet!

2. Ook dat Paulus (vermits dat kind der hel nog niet afliet noch ophield) van den Heere vrijheid zal gekregen hebben, om (onder opzien naar boven) hem met woorden aan te spreken, en wel met deze: zult gij niet ophouden te verkeerē de rechte wegen des Heeren? Paulus wist wel dat de Heere vele wegen had om dezen man te doen ophouden van het verkeerē van de rechte wegen des Heeren, wanneer de Heere het moede was, of zijne lankmoedigheid een einde had, namelijk:

a. Hetzij door eene krachtdadige bekeering, als Paulus zelfs gebeurde was. God had hem krachtdadig in zijn hart gegrepen op den weg van Damaskus, en dat in een tijd wanneer hij moord en bedreigingen blies tegen het werk Gods, volgens Hand. 9. Dan houdt het verkeerē op, en dan wandelt de ziel in de rechte wegen des Heeren, en zegt als Hos. 14: 10, De wegen des Heeren, die zijn recht. Dit nu zou God ook kunnen gedaan hebben, zoo het niet te ver met hem (tegen licht aan) gekomen was; hoewel ik uit den samenhang der zaken denk, dat Paulus daar het allerverst van af zal geweest zijn.

b. Hetzij door eene blijkbaar schielijke en oogenblikkelijke verbrekking, gelijk Ananias en zijne vrouw Saffira gebeurde, Hand. 5, zoodat verschrikking op elk valt, die het aanziet; dan houdt het verkeerē ook op. O! in de hel zijnde, dan zal hij (doch tot zijne eeuwige knaging en spijt) de vromen gelijk geven, volgens het boek der wijsheid, hfdst. 5.

c. **Hetzij** door eene gemeene en bloote inbinding. Dit is het gewone in de goedheid **Gods** over de aarde, die vervuld is met wrevel, en waar **geene** samenleving (zonder deze hooge inbinding **Gods**) zou kunnen plaats hebben, ja waarop geen vrome zou kunnen leven. Overweegt maar dat elk natuurlijk mensch een kasteel is van den duivel, waaruit hij zijne pijlen schiet, is het dan geen wonder, dat de een den ander **voorbij** kan gaan zonder moord en doodslag! want de **vijand** woont in elk natuurlijk mensch, en werkt daar krachtig, (zegt Paulus) Ef. 2 : 2. O, vrienden! wat is de bewaring over de wereld en over de vromen groot en onnaspeurlijk!

d. Hetzij ook door eene blijkbaar onmiddellijke straf, ja gelijk een versmadend oordeel over iemand te brengen, gelijk wel eens **vuur** van den hemel gevallen is, volgens 2 Kon. 1 : 10—12. Dan is de mensch geslagen en de conscientie ontwaakt, en de verschrikkingen **Gods** bezetten de ziel. O! dan, dan houdt hij op te verkeerē de rechte wegen des **Heeren**. Niet alleen dat Paulus bij dezen weg **Gods** met Elymas het dichtste zal geweest zijn met zijn hart, maar bijzonder heeft God het hem ontdekt, wat de **Heere** met hem voorhad.

b. Slaan wij gade de wijze van Paulus' bestraffend voorstel aan **Elymas**, namelijk, in die gestalte zegt hij tegen dit verdorven vat: zult gij niet ophouden te verkeerē de rechte wegen des **Heeren**?

1. In deze vraagsgewijze bestraffing ligt opgesloten eene zeer sterk *bekrachtigende* bevestiging, dat hij ophouden zou te verkeerē de rechte wegen des **Heeren**; ze drukt zooveel uit als: laat af, houd op, **hetzij** met u gedaan.

2. Dus tast Paulus in de kracht van zijnen Koning Jezus, gesterkt door het geloof der wonderen, Elymas aan of liever hem, dien Elymas bezat, als een gewezen goeden engel, doch die zijne woonstede en zijn beginsel booselijk had verlaten en nu bewaard werd met ketenen der duisternis, tot het oordeel des **grooten** dags, volgens Judas, vs. 6, en die nu een eeuwige en een **onverzoenlijke** vijand van Christus en zijn rijk geworden is, door **zijn** eeuwigen val uit zijne verplichte gehoorzaamheid, welke hij aan den Zoon van God, als Schepper, verschuldigd was. **Gevolgelyk** in het geloof, dat God een voorbeeldig oordeel over hem brengen zou, zegt hij: zult gij niet ophouden te verkeerē de rechte wegen des **Heeren**? Dat en dat zal u overkomen, **gelijk** wij het bewijs zien in het volgende elfde vers; van stonde aan viel op hem donkerheid en duisternis, en rondom gaande zocht hij, die hem met de hand mochten leiden, en met een-woord moet ik zeggen, dat het goede gevolg was, dat de stadhouder krachtdadig in geloof doorbrak, verslagen zijnde over de leer des **Heeren**.

3. **Eindelyk**, zoo zal het zware oordeel van Elymas zijn geweest, gelijk nu nog dagelijks van alle zulke stoute tegenstanders van **Gods** werk, namelijk, (naar de kracht van het woord verkeerē of **wederstaan**) een **stooten** (bijwijze van aanstooten tegen eene rots) ter **verplettering**; o, vrienden! de rots, (de eeuwige wegen en waarheden **Gods**) **blijft** staan, maar het schip, daartegen aankomende, zinkt, en